

ławianym, a większość danych o jego występowaniu oparta jest na dawnych stwierdzeniach sprzed ponad 70 lat. Według „Katalogu Fauny Polski” (BURAKOWSKI i in. 1987: Kat. Fauny Pol., XXIII, 14: 1-309) gatunek ten znany był dotychczas z południowych krain: Dolny i Górny Śląsk, Wzgórza Trzebnickie, Sudety Zachodnie i Wschodnie, Beskid Zachodni i Wschodni, Bieszczady i Tatry. Ogólnikowo podawany był z «Prus», «Śląska», «Karpat» i «Hrabstwa Kłodzkiego». Jedynym nowszym stanowiskiem są Bieszczady, gdzie został odłowiony przez BURAKOWSKIEGO na zbroczu Bukowego Berda. Wykazany także przez KNIEPHOFA z Rokitnicy (CF51) na podstawie 2 exx. z 1919 i 1925 roku (BERCIO, FOLWACZNY 1979: Verzeichnis der Käfer Preußens. Verlag Parzeller & Co. Fulda. 369 ss.). Ponadto niedawno podano nowe stanowiska tego gatunku z Wyżyny Krakowsko-Wieluńskiej, Beskidu Wschodniego i Tatr, na podstawie okazów odłowionych w końcu XIX i na początku XX wieku (KUBISZ i in. 2010: Pol. J. ent., 79: 107-138). Współcześnie znany jest z jednego okazu odłowionego w Puszczy Białowiejskiej, w pobliżu szkółki leśnej (BYK i in. 2006: [W:] SZUJECKI (red): Zoo-indication – based monitoring of anthropogenic transformation in Białowieża Primeval Forest. Warsaw Agricultural University Press: 325-397).

M. barbata związana jest z pniami i gałęziami martwych drzew liściastych, w szczególności buków, olch, lip, brzoź i jesionów (BURAKOWSKI i in. 1987: ibid.). Śniadek ten należy prawdopodobnie do chrząszczy mycetofagicznych, ponieważ zaobserwowano żerowanie imago na kolczaku (*Hydnum* sp.) (TRELLA 1939: Pol. Pismo ent., 16-17: 59-86).

Omawiany gatunek zastał umieszczony na polskiej czerwonej liście zwierząt w kategorii VU – narażony (PAWŁOWSKI i in. 2002: [W:] GŁOWACIŃSKI (red): Czerwona lista zwierząt ginących i zagrożonych w Polsce. Inst. Ochr. Przyr. PAN, Kraków: 88-120).

Poniżej podajemy kolejne dwa współczesne i zarazem nowe stanowiska tego gatunku z terenu Polski:

- Nizina Wielkopolsko-Kujawska: Smoszew ad Krotoszyn (UTM: XT72), otulina Rezerwatu Przyrody „Smoszew”, 22 IV – 25 V 2009 – 1 ex., odłowiony do żółtej miski zawieszanej na wysokości 4 m w 150-letnim drzewostanie dębowym, leg. R. PLEWA et J. HILSZCZAŃSKI, coll. R. PLEWA,
- Pojezierze Mazurskie: Puszcza Borecka, Wolisko vic. (EE79), 27 V 2011 – 1 ex. na leżącej spróchniałej kłodzie, leg. et coll. K. KOMOSIŃSKI.

Karol KOMOSIŃSKI, Kat. Zool, Wydz. Biologii UWM, Olsztyn
Radosław PLEWA, Jacek HILSZCZAŃSKI,
Zakład Ochrony Lasu, IBL, Sękocin Stary

597. Występowanie *Boros schneideri* (PANZER, 1796) (Coleoptera: Boridae) w południowo-wschodniej Polsce

The occurrence of *Boros schneideri* (PANZER, 1796) (Coleoptera: Boridae) in south-east Poland

KEY WORDS: Coleoptera, Boridae, *Boros schneideri*, faunistic, Góry Sanocko-Turczańskie Mts., SE Poland.

Boros schneideri (PANZER) to skrajnie rzadko spotykany chrząszcz z obejmującej w faunie światowej zaledwie 4 gatunki rodziny ponurkowatych (Boridae), blisko spokrewnionej z czarnuchowatymi (Tenebrionidae) (STEBNICKA 1991: Klucze oznacz. Owad. Pol., XIX, 91: 1-93). Potencjalny zasięg jego występowania obejmuje całą północną część Palearktyki od

Wielkiej Brytanii po Japonię (LÖBL, SMETANA 2008: Catalogue of Palaearctic Coleoptera. Vol. 5. Apollo Books, Strenstrup. 670 ss.), ale w wielu regionach prawdopodobnie wyginął (dotyczy to w szczególności zachodniej i środkowej, a także środkowo-wschodniej części Europy). Jest leśnym gatunkiem reliktowym (relikt siedliskowy) utrzymującym się jedynie w lasach o wysokim stopniu naturalności, cechujących się znaczną obfitością i różnorodnością mikrosiedlisk saproksylicznych. Z tych powodów umieszczony został (z kategorią EN – zagrożony) na „Czerwonej liście zwierząt ginących i zagrożonych w Polsce” (PAWŁOWSKI i in. 2002: [W:] GŁOWACIŃSKI (red.): 88-110) oraz w „Polskiej Czerwonej Księdze Zwierząt – Bezkręgowce” (KUBISZ 2004: [W:] GŁOWACIŃSKI, NOWACKI (red.): 139-140), a ponadto ujęto go w załączniku II Dyrektywy Siedliskowej UE. W Polsce i wielu innych krajach Europy objęty jest prawną ochroną.

W Polsce do tej pory wykazany został z Puszczy Białowieskiej, Gór Świętokrzyskich, Tatr, Pojezierza Mazurskiego i okolic Przemysła (Gór Sanocko-Turczańskich). Warto jednak zaznaczyć, że aktualne jego występowanie potwierdzone stosunkowo częstymi obserwacjami dotyczyło tylko Puszczy Białowieskiej – dane z Tatr, Pojezierza Mazurskiego i Gór Świętokrzyskich to doniesienia historyczne odnoszące się odpowiednio do końca XIX, początków XX i lat 50. XX wieku. Historyczne dane z okolic Przemysła pochodzą z lat dwudziestych XX wieku (TRELLA 1923: Pol. Pismo ent., 2: 12-19; TRELLA 1938: Ochr. Przyr., 17: 203-209; TRELLA 1939: Pol. Pismo ent., 16-17: 59-86) i opierają się na trzech imagines zebranych w masywie Turnicy koło Arłamowa. Prócz prezentowanych niżej, współczesnych stwierdzeń *B. schneideri* w Górach Sanocko-Turczańskich, w ostatnich latach gatunek ten znaleziony został także na Płaskowyżu Suchedniowskim (NW część Puszczy Świętokrzyskiej) (BUCHHOLZ, BIDAS [w przygotowaniu]).

Większość obserwacji została przeprowadzona w ramach działań realizowanych przez Fundację Dziedzictwo Przyrodnicze, której działania koncentrują się na promocji i ochronie przyrody Pogórza Przemyskiego i Gór Sanocko-Turczańskich, objętych w zdecydowanej większości granicami obszarów Natura 2000 „Ostoja Przemyska” i „Góry Słonne”. Badania nad występowaniem podkorowych chrząszczy saproksylicznych prowadzono od września 2011 do września 2012 roku. Polegały one głównie na przeszukiwaniu środowisk podkorowych martwych drzew (stojących, powalonych, złamanych i ściętych, głównie iglastych). W wyniku przeprowadzonych poszukiwań zaobserwowano ponad 100 larw *B. schneideri*, w różnym stadium rozwoju oraz szczątki imago.

Wszystkie obserwacje pochodzą z mezoregionu fizyczno-geograficznego Góry Sanocko-Turczańskie (wg podziału na krainy przyjętego w „Katalogu Fauny Polski”, leżą na obszarze Beskidu Wschodniego).

Zastosowano następujące skróty: AM – Andrzej MELKE, ASz – Anna SZEWKIENICZ, LB – Lech BUCHHOLZ, ŁK – Łukasz KOKA, ŁS – Łukasz SYNOWIECKI, MD – Magda DOŁOMISIEWICZ, MO – Małgorzata OSSOWSKA, RM – Radosław MICHALSKI, SF – Sylwia FUDALI, TO – Tomasz OLBRYCHT, obs. – obserwował(a), larv. – larwa/larwy, exuv. larv. – wylinka larwy.

Wykaz stanowisk

Nadleśnictwo Bircza:

- Leśnictwo Jureczkowa: oddz. 184n (UTM: FV28), 10 IX 2011 – 1 larv., jodła – *Abies alba* MILL., obs. TO; oddz. 190dx (FV18), 15 IX 2011 – 1 larv., jodła, obs. ŁK; oddz. 184n (FV28), 27 IX 2011 – 1 larv., jodła, obs. TO et ASz; oddz. 189a (FV18), 27 IX 2011 – 1 larv., jodła, obs. ŁK; oddz. 189a (FV18), 27 IX 2011 – 1 larv., jodła, obs. ŁK; oddz. 204s (FV18), 30 IX 2011 – 1 larv., jodła, obs. ŁK.

- Leśnictwo Leszczyny: oddz. 155b (FV29), 4 X 2011 – 1 larv., jodła, obs. ŁK; oddz. 148b (FV29), 5 X 2011 – 1 larv., jodła, obs. ŁK; oddz. 123g (FV19), 9 X 2011 – 1 larv., obs. ŁK.
- Leśnictwo Wojtkówka: oddz. 119d (FV19), 6 X 2011 – 1 larv., jodła, obs. ŁK.
- Leśnictwo Arłamów: oddz. 155d (FV29), 21 IX 2012 – 1 larv., 1 exuv. larv., 1 pokrywa owada dorosłego, stos drewna przy drodze (na śródleśnej łące/ugorze), sosna – *Pinus silvestris* L., obs. LB et MO.

Nadleśnictwo Ustrzyki Dolne:

- Leśnictwo Brzegi: oddz. 113d (FV17), 4 VIII 2012 – 2 larv., śródleśna składnica drewna przy drodze, modrzew – *Larix decidua* MILL., obs. MD et AM; 11 VIII 2012 – 31 larv., modrzew, obs. AM, ASz et TO; 22 VIII 2012 – 2 larv., sosna, obs. TO; 6 IX 2012 – ca 100 larv., 2 exuv. larv., modrzew i sosna, obs. RM et TO.

Z uwagi na stwierdzenie tak dużej liczby larw przez Fundację Dziedzictwo Przyrodnicze, Radosław MICHAŁSKI zwrócił się z prośbą do Nadleśnictwa Ustrzyki Dolne o przeniesienie drewna stosowego zasiedlonego przez *Boros schneideri* w miejsce skąd zostało ono pozyskane. Po kontroli drewna zgromadzonego na składnicy, przeprowadzonej przez drugiego z autorów z udziałem pracowników Nadleśnictwa Ustrzyki Dolne oraz R. MICHAŁSKIEGO, wybrano 2,5 m³ drewna sosny i modrzewia, które zostało przeniesione do lasu na Górze Orlik.

- Leśnictwo Brzegi: Góra Orlik, oddz. 129g (FV17), 22 VIII 2012 – 1 larv., jodła, obs. TO; Góra Orlik, oddz. 142a (FV17), 22 VIII 2012 – 1 larv., sosna, obs. TO; Góra Radiów Wierch, oddz. 103a (FV27), 29 IX 2012 – 5 larv., jodła, obs. AM et TO.
- Leśnictwo Bandrów: oddz. 175a (FV27), 31 VIII 2012 – 1 larv., sosna, obs. SF et ŁS.
- Leśnictwo Stebnik: oddz. 118d (FV27), 21 IX 2012 – 1 larv., śródleśna składnica drewna przy drodze, jodła (dłużyca), obs. LB.
- Kolonia Bandrów (FV27) ad Bandrów Narodowy, 21 IX 2012 – 1 larv., stos drewna przy drodze (poza lasem, na łące/ugorze), sosna, obs. LB.

Materiał dowodowy stanowią fotografie, które znajdują się w posiadaniu autorów.

Brak obserwacji żywych osobników dorosłych (późnym latem, jesienią i na przedwiośniu) przy stosunkowo licznych obserwacjach larw, potwierdza skryty tryb życia imagines, oraz wskazuje, że ich zimowanie odbywać się może również w innych niż rozwój larw mikrosiedliskach, np. pod odstającą korą w dość suchym próchnie różnych gatunków drzew iglastych i liściastych – podobnie jak ma to miejsce w przypadku niektórych innych podkorowych saproksylobiontów, takich jak np. *Lacon lepidopterus* (PANZ.), czy *Cucujus cinnaberinus* (SCOP.). Istnieją też podstawy by przypuszczać, że zimowanie to może odbywać się również gromadnie (SZUJECKI 1958: Zesz. nauk. SGGW, Leśn., 1: 83-93).

Biorąc pod uwagę charakter i stopień zachowania naturalności lasów występujących na terenach przyległych do badanego (Pogórze Przemyskie, Bieszczady, Beskid Niski) przypuszczać można, że *B. schneideri* występuje także tam. Tezę tę potwierdzać może fakt występowania omawianego gatunku w Bieszczadach ukraińskich (MATELEŚKO 2011: [W:] Červona Kniha Ukrajinських Karpat, tvarynnyj svit. Użhorod: 79). Wskazane jest zatem przeprowadzenie odpowiednich badań, w szczególności na obszarach Natura 2000 zlokalizowanych w wyżej wspomnianych regionach.

Lech BUCHHOLZ, Świętokrzyski PN, Bodzentyn
Tomasz OLBRYCHT, Uniw. Rzeszowski, Rzeszów
Andrzej MELKE, Kalisz